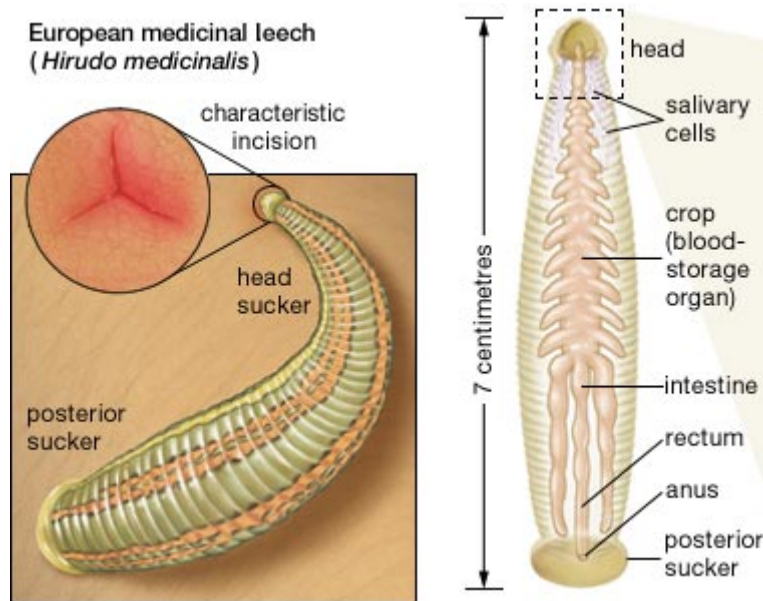

การป้องกันและแก้ไขเมื่อโดนปลิงเกาะ

ในยามที่น้ำท่วมขังเช่นนี้ หลายท่านอาจประสบปัญหาทวนใจที่มาพร้อมกับน้ำท่วมในหลายรูปแบบ ปัญหาหนึ่งที่พบได้ในบางพื้นที่คือ “ปลิง” ซึ่งเป็นสัตว์ตัวเล็ก ลักษณะนิ่ม รูปร่างคล้ายหนอน สีน้ำตาลเข้ม-ดำ ขนาดประมาณ 10-15 เซนติเมตร ซึ่งอาจเล็กหรือใหญ่กว่านี้ได้ขึ้นกับว่าเป็นตัวเล็ก ตัวใหญ่ ตัวเต็มวัย หรือยังเด็ก ส่วนหัวกับส่วนหางของปลิงจะมีขนาดต่างกัน โดยปลายที่เรียกว่าจะเป็นส่วนหัวที่มีปากซึ่งใช้ดูดเลือด ส่วนปลายที่อ้วนกว่าจะมีตัวดูดลักษณะคล้ายกับส่วนหัวแต่ไม่มีปากดูดเลือด ตัวดูดทั้งสองด้านของปลิงสามารถเกาะติดกับผิวของเหยื่อได้อย่างดี (ดังรูป)

ที่มา: <http://www.britannica.com/EBchecked/media/19646/European-medicinal-leech-After-attaching-its-head-sucker-to-the>

ผู้ที่ถูกปลิงกัดจะไม่รู้สึกเจ็บและเลือดมักหยุดไหลช้า...

ปลิงเป็นสัตว์พวกเดียวกับไส้เดือน ปลิงหลายชนิดดูดกินเลือดของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม (รวมทั้งคน) เป็นอาหารหลัก ทั้งนี้เหยื่อที่โดนปลิงกัดที่ผิวหนังมักไม่รู้ตัวเพราะในน้ำลายปลิงนั้นมีสารเคมีหลายชนิดที่มีฤทธิ์คล้าย “ยาชาเฉพาะที่” หลังจากปลิงกัดเหยื่อแล้วจะเริ่มดูดเลือดของเหยื่อโดยปล่อย “สารยับยั้งการแข็งตัวของเลือด” เข้าสู่บริเวณที่โดนกัด โดยสารนี้จะช่วยส่งเสริมให้เลือดของเหยื่อไม่เกิดกระบวนการหยุดไหล ปลิงจึงสามารถที่จะดูดเลือดเหยื่อต่อเนื่องได้จนอิ่มซึ่งจะสังเกตเห็นว่าขนาดตัวของปลิงจะใหญ่ขึ้นกว่าเดิมมากและหลุดออกจากตัวเหยื่อเองในที่สุด เลือดบริเวณที่ถูกปลิงกัดนั้นจะยังไม่หยุดไหลโดยทันที เพราะยังคงมีผลตกค้างจาก “สารยับยั้งการแข็งตัวของเลือด” อยู่อีกระยะ บางรายอาจพบว่าต้องรออีก 1-2 วันเลือดจึงจะหยุดไหลได้เอง

การป้องกันและแก้ไขเมื่อโดนปลิงเกาะ

หากรอได้ให้รอจนปลิงหลุดออกเอง...

แผลที่เกิดจากปลิงกัดและหลุดออกเองนั้นมียันตรายน้อย เพราะมักเป็นแผลเล็กที่เพียงแต่มีเลือดซึมๆ ต่อมาอีกระยะหนึ่ง อย่างไรก็ตามผู้คนส่วนมากมักตกใจ วิดกกังวล หรือรู้สึกกลัวจนไม่สามารถทนรอประมาณ 20-30 นาทีให้ปลิงหลุดออกเองได้ จึงใช้วิธีการต่างๆ หลากหลายวิธีที่จะทำให้ปลิงหลุดออกจากร่างกายโดยเร็ว ตัวอย่างเช่น

- **การใช้วัสดุแข็ง แบนๆ** เช่น ไม้บรรทัด ไม้ไอศกรีมแบบแท่ง บัตรแข็ง กระดาษปฏิทินแข็ง หรือ หลังกอล์ฟ **ค่อยๆ ดันปากปลิง** ตรงที่เกาะติดอยู่ผิวหนัง โดยออกแรงเบาๆ อย่างต่อเนื่อง ค่อยๆ ดันหลายๆ ครั้งจนปลิงปล่อยปากออกจากผิวหนัง ซึ่งจะสังเกตว่าตัวปลิงจะกระเถิบถอยหลังหรือหันปากไปทางอื่น ก็ให้รีบเขี่ยปลิงออกจากตัว วิธีการนี้เป็นวิธีที่แนะนำให้ปฏิบัติเป็นวิธีแรก เนื่องจากปฏิบัติได้ทันทีที่สังเกตเห็นปลิง ไม่ต้องมัวเสียเวลาหาวัสดุอื่นๆ ที่อาจล่าช้าทำให้ตัวผู้ถูกกัดต้องตื่นตระหนก เสียขวัญและได้รับสารยับยั้งการแข็งตัวของเลือดต่ออีกเป็นเวลาหนึ่ง ข้อควรระวังในการใช้วิธีนี้คือต้องไม่ใจร้อน ออกแรงมากเกินไป เพราะอาจทำให้ปลิงกัดเข้าไปลึกกว่าเก่า หรือตัวปลิงหลุดออกโดยมีเขี้ยวหลุดค้างอยู่ในผิวหนัง หรือเนื้อแผลหลุดกลายเป็นแผลใหญ่ขึ้นกว่าเดิมได้

การใช้วัสดุแข็งแบน ดันปากปลิงตรงที่เกาะติดอยู่ที่ผิวหนัง
ให้ดันจากด้านหน้าของตัวปลิง (ตำแหน่งที่มีลูกศรชี้) ไล่เข้าสู่ตัวปลิง (ตามทิศทางของลูกศร)
ที่มา: <http://www.desertusa.com/mag08/sept08/leeches.html>

การป้องกันและแก้ไขเมื่อโดนปลิงเกาะ

- **การสร้างความระคายเคืองต่อผิวของตัวปลิง** เช่น ใช้เกลือเม็ด-เกลือผง หรือยาฉุนถูผิวปลิง หรือใช้น้ำเกลือเข้มข้น น้ำส้มสายชู หรือน้ำมะนาวทาผิวปลิง หรือใช้บูหรี ฐูป หรือไม้ขีดไฟจี้ตัวปลิง ก็สามารถทำให้ปลิงหลุดออกจากผิวได้ อย่างไรก็ตามวิธีการที่กล่าวมานี้ ไม่แนะนำให้ใช้เป็นวิธีแรก เพราะเมื่อเกิดความระคายเคืองต่อผิวปลิง จะทำให้ปลิงขดตัว ขย่อนเอาเลือดที่ดูดเข้าสู่กระเพาะพร้อมกับเชื้อโรคต่างๆ ปล่อยกกลับเข้าสู่แผลซึ่งจะทำให้มีโอกาสเกิดการติดเชื้อแทรกซ้อนได้มากกว่าวิธีแรกที่กล่าวไป

การโดนปลิงกัดอาจทำให้ติดเชื้อโรคได้...

ผิวและกระเพาะอาหารของปลิงมีเชื้อก่อโรคหลายชนิด หลังจากนำปลิงออกจากร่างกายได้สำเร็จแล้ว จึงควรล้างแผลด้วยน้ำสบู่หลายๆ ครั้ง แล้วซับแผลให้แห้งจึงใส่ยาใส่แผลเช่น โปวิดอน-ไอโอดีน (povidone-iodine) เพื่อป้องกันการติดเชื้อ จากนั้นจึงกดปิดปากแผลและใช้น้ำแข็งหรือถุงเย็นประคบเพื่อช่วยให้เลือดหยุดไหลได้เร็วขึ้น อีกทั้งช่วยลดอาการบวมที่อาจเกิดขึ้นพร้อมกัน **หากเลือดยังคงไหลอยู่แม้จะผ่านไปหลายวันแล้ว หรือบริเวณที่ถูกกัดมีอาการอักเสบมากขึ้น ควรไปโรงพยาบาลเพราะอาจมีการติดเชื้อแทรกซ้อนได้**

อาการคันหรือแพ้เป็นอาการที่พบได้บ่อยเวลาโดนปลิงกัด...

อาการคันที่เกิดขึ้นหลังจากการถูกปลิงกัดนั้นเกิดจากในน้ำลายปลิงมีสารฮิสตามีน ซึ่งเป็นสารเดียวกับที่เป็นสาเหตุของการเกิดการแพ้ โดยทั่วไปสารนี้จะทำให้เกิดเพียงอาการคันและบวมเล็กน้อยบริเวณรอยแผล ซึ่งจะค่อยๆ ลดลงจนหายพร้อมกับแผล แต่สำหรับรายที่แพ้ น้ำลายปลิง อาจเกิดอาการรุนแรงเช่นบวมแดงอย่างมากบริเวณที่โดนกัดหรือบริเวณอื่นของร่างกาย หายใจลำบาก หลุดลมบวม ลิ้น ริมฝีปากและเปลือกตาบวม หรือความดันโลหิตต่ำจนอันตรายได้ จึงต้องสังเกตอาการอย่างใกล้ชิด หากอาการผิดปกติเริ่มเป็นมากขึ้นควรเร่งไปโรงพยาบาล

ผู้ป่วยบางรายต้องใส่ใจแผลปลิงกัดเป็นพิเศษ...

ผู้ป่วยบางรายที่มีโรคประจำตัว ซึ่งมีผลต่อการแข็งตัวของเลือด หรือใช้ยาบางชนิดที่มีผลต้านการแข็งตัวของเลือด เช่น วอร์ฟาริน (warfarin) แอสไพริน (aspirin) โคลพิโดเกรล (clopidogrel) เมื่อโดนปลิงกัด เลือดจะหยุดไหลได้ช้ากว่าคนปกติและอาจอันตรายกว่าคนทั่วไป ดังนั้นจึงต้องดูแลแผลหลังจากโดนปลิงกัดอย่างดี หากเลือดยังคงไหลอยู่แม้จะผ่านไปแล้วนานกว่า 3 วัน ควรไปโรงพยาบาล เพราะอาจต้องมีการดูแลเป็นพิเศษ

การป้องกันและแก้ไขเมื่อโดนปลิงเกาะ

หากไม่ได้ถูกปลิงกัด แต่ได้รับปลิงเข้าสู่ร่างกายทางอื่น ควรเร่งไปโรงพยาบาล...

ในรายที่ไม่ได้ถูกปลิงกัดผิว แต่ได้รับปลิงเข้าสู่ร่างกาย เช่นดื่มน้ำที่มีปลิงปนอยู่ หรือถูกปลิงเข้าสู่ส่วนอื่นๆ ของร่างกายเช่นโพรงจมูก ช่องคลอด หรือทวารหนัก ควรเร่งไปโรงพยาบาลเพื่อนำปลิงออกจากร่างกายโดยเร็ว เนื่องจากอวัยวะเหล่านี้เป็นเนื้อเยื่ออ่อนที่เกิดบาดแผลได้ง่าย อีกทั้งเลือดหยุดไหลได้ยาก หากปล่อยไว้นานจะมีโอกาสเสียเลือดได้มาก นอกจากนี้อาจเกิดการอุดตันในตำแหน่งที่มีปลิงอยู่จนเกิดอันตรายได้

การรักษาที่ดีที่สุดคือการป้องกัน...

การป้องกันไม่ให้ถูกปลิงกัดนั้น ทำได้ง่ายๆ เพียงแค่สวมใส่เสื้อผ้าให้มิดชิดโดยเฉพาะส่วนที่ต้องสัมผัสกับน้ำเช่นส่วนเท้าและขา นอกจากนี้อาจใช้ผลิตภัณฑ์กันยุง เช่นน้ำมันตะไคร้หอม ฟันตามแขนขา ก็จะช่วยป้องกันปลิงเกาะได้อีกส่วนหนึ่ง หากไม่สามารถหาได้หรือต้องเปียกน้ำเป็นเวลานานซึ่งผลิตภัณฑ์กันยุงจะถูกชะล้างออกไป ให้ใช้ขี้ผึ้งวาสลีนซึ่งเป็นไขมันๆ หรือยาแก้ปวดเท้าสูตรขี้ผึ้งวิทฟิลด์ (Whitfield's ointment) ก็จะช่วยป้องกันไม่ให้ปลิงสามารถเกาะติดผิวได้ง่ายและลดโอกาสที่จะถูกปลิงกัดได้นั่นเอง